

УДК 82.09
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2024-2-11>

ДЕКОЛОНІАЛЬНІСТЬ, УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА І ПЕРЕКЛАД

Одрехівська І. М.

*лектор української та східноєвропейської культури
Школи славістичних і східноєвропейських студій
Лондонський університет
вул. Тавінтон 16, Лондон WC1H 0BW, Велика Британія;
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики
імені Григорія Кочура
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0002-2568-8775
iryua.odrekhivska@lnu.edu.ua*

Ключові слова: деколонізація,
деколоніальність, переклад,
українська література,
перекладна література,
перекладознавство,
едитологія перекладу.

Ця стаття – одна з перших спроб в Україні запропонувати теоретико-методологічне осмислення ролі перекладу в деколоніальних літературних практиках, розгорнути зміст поняття «деколоніальний переклад» і розвинути цілісну концепцію деколоніальної аналітики перекладу української літератури в іншомовному просторі через інструментарій едитології перекладу. Запропонований едитологічний аналіз англійськомовних видань антиколоніального роману «Тигролови» Івана Багряного слугує в цій студії прикладом релевантності та потенціалу розробленої концепції. Деколоніальний переклад позиціонуємо як критичний підхід до перекладу, який спрямований на (1) подолання «епістемічного насильства» в літературі, що вкорінене в колоніальних ієрархіях, (2) деконструювання колоніальних репрезентацій, (3) творення повноцінного міжкультурного діалогу й (4) ініціювання інтерпретаційних практик, які актуалізують ревізію панівного колективного знання. Відповідно, запропоновано проводити деколоніальну аналітику перекладного видання за такими умовними чотирма кроками едитологічного аналізу: (1) археологія знання; (2) паратекстуальна рамка; (3) уважне критичне читання тексту перекладу (close critical reading); (4) репрезентація, що націлена на (де)колоніальну конфігурацію матеріалу в новітній системі інтерпретаційних і дискурсивних координат. Саме едитологічний аналіз перекладних видань дає змогу або предметно ідентифікувати нашаровані рівні «колоніального знання» в позиціонуванні тексту й супровідного матеріалу або, навпаки, увиразнити їх деколоніальний характер. Наведений порівняльний аналіз двох англійськомовних видань «Тигроловів» Івана Багряного в перекладі Юрія Луцького, що вийшли в Торонто та Нью-Йорку, свідчить про різні стратегії соціополітичного позиціонування антиколоніального твору в канадському й американському культурних контекстах.

DECOLONIALITY, UKRAINIAN LITERATURE AND TRANSLATION

Odrekhivska I. M.

Lecturer of Ukrainian and East European Culture

School of Slavonic and East European Studies

University College London

Taviton str., 16, London WC1H 0BW, England, UK;

PhD in Philology (Translation studies), Associate Professor,

*Associate Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies
and Contrastive Linguistics*

Ivan Franko National University of Lviv

Universytetska, 1, Lviv Ukraine

orcid.org/0000-0002-2568-8775

iryana.odrekhivska@lnu.edu.ua

Key words: *decolonization, decoloniality, translation, Ukrainian literature, translated literature, translation studies, editorial studies of translation.*

The present paper represents one of the first attempts in Ukraine to provide a theoretical and methodological framework for understanding the role of translation in decolonial literary practices. It aims to develop the concept of «decolonial translation» and elaborate a comprehensive framework for the decolonial analytics of Ukrainian literature in translation, utilizing the conceptual mechanism of editorial studies of translation. The editorial analysis of English-language publications of Ivan Bahryany's anti-colonial novel *Tyholovy* (in English renditions – *The Hunter and the Hunted*) serves as a case study to illustrate the relevance and potential of the proposed framework. Decolonial translation is positioned as a critical approach to translation that seeks to (1) overcome the epistemic violence inherent in colonial hierarchies that are embedded in literary production, (2) deconstruct colonial representations, (3) foster genuine intercultural dialogue, and (4) initiate interpretative practices that challenge mainstream collective knowledge. Consequently, the paper proposes conducting a decolonial analytics of a translated text by focusing on four key steps of editorial analysis: (1) archaeology of knowledge; (2) paratextual framing; (3) close critical reading of the translated text; and (4) re-presentation, which aims to present the material within a new system of discursive coordinates. Editorial analysis of translated texts allows for the tangible identification of layered “colonial knowledge” in the positioning of the text and its accompanying materials or, conversely, highlights their decolonial character. By comparing two English-language editions of Ivan Bahryany's *The Hunters and the Hunted* translated by George Luckyj and published in Toronto and New York, this study demonstrates how the novel was positioned differently (in sociopolitical terms) within Canadian and American contexts.

Постановка проблеми. Одразу з перших тижнів повномасштабного вторгнення Росії навесні 2022 р. українські інтелектуали актуалізували д глобальному вимірі деколонізаційний наратив, викриваючи імперський характер усієї російської культури та наголошуючи на потребі у зміні «росієцентричної» дослідницької оптики у світовій славистиці та східноєвропейських студіях. Якщо взяти лише статті за березень 2022 р., серед яких – *Decolonization and the Power of Absence or Why All Russian Culture is Totalitarian* («Деколонізація і сила відсутності, або Чому вся російська

культура тоталітарна») І. Левченка [Levchenko, 2022], *Zeitgeist. Dostoevsky as a reason for war* («Zeitgeist. Достоевський як привід для війни») Остапа Українця [Ukrainets, 2022], *Decolonizing the Mysterious Soul of the Great Russian Novel* («Деколонізація таємничої душі великого російського роману») під авторством Л. Терехової [Terekhova, 2022], можна одразу простежити, що вони концептуально (навіть якщо без прямих відсилань) ревіталізують фундаментальні праці Е. Томпсон *Imperial Knowledge: Russian Literature and Colonialism* («Трубадури імперії: російська

література і колоніалізм»), яка після її публікації у 2000 р. зазнала значної критики з боку західних русистів, а також книги 2001 р. *Russia and Ukraine: Literature and the Discourse of Empire from Napoleonic to Postcolonial Times* («В обіймах імперії: російська та українська літератури новітньої доби») М. Шкандрія, що свого часу теж кинула низку викликів усталеним концепціям.

Лише з початком російсько-української війни, наймасштабнішої у Європі з 1945 р., провідні наукові школи на Заході розпочали перегляд власних підходів, перепрочитання вищевказаних праць і актуалізацію інших видань, серед них – студій С. Лейтен [Layton, 1995]. Навіть симпозіум світової Асоціації славистичних, східноєвропейських та євразійських студій (ASSEES) у 2023 р. відбувся під назвою «Про деколонізацію». По суті, запустився масштабний запит на розв'язання «подвійної колоніальної петлі» [Латиш, 2023] – зовнішньої (для викриття нормалізації російського імперського «знання» на академічному рівні та «незнання» України як суб'єктності й предмета досліджень, отже, епістемологічного колоніального контролю в її науковому позиціонуванні) та внутрішньої (для осмисленого розуміння колоніального спадку й перепрочитання свого минулого українцями).

Так, упродовж 2023 р. в Україні перевидують українські переклади книг Е. Томпсон [Томпсон, 2023] та М. Шкандрія [Шкандрій, 2023], що дає новий поштовх до утвердження деколоніальної парадигми в сучасному українському літературознавчому та культурологічному дискурсі та до ґрунтового переформатування теоретико-методологічних основ таких досліджень. Того ж року Віра Агеєва публікує оновлену версію книги «За лаштунками імперії: есеї про українсько-російські культурні відносини» [Агеєва, 2023] та започатковується важливий проєкт «Український деколоніальний глосарій» для використання інструментів чи методик де- і постколоніальних концепцій в українському контексті. Виходить низка подкастів, онлайн-курсів і майстерень з української культури, історії та літератури. Інакше кажучи, твориться засаднича інтелектуальна інфраструктура для міждисциплінарних деколоніальних студій.

Запропонована тут студія – одна з перших спроб в Україні інтегрувати перекладознавчу перспективу в деколоніальну парадигму й окреслити деколоніальну аналітику перекладу як формотворчий елемент в оцінці представлення української літератури в іншомовному просторі. Актуальність такої праці беззаперечна, адже гармонійно вписується в русло новочасних наукових ініціатив. Отож, **мета цієї статті** – запропонувати теоретико-методологічне осмислення ролі пере-

кладу в деколоніальних практиках, розгорнути зміст поняття «деколоніальний переклад» і розвинути цілісну концепцію деколоніальної аналітики перекладу української літератури в іншомовному просторі через інструментарій едитології перекладу і запропонований едитологічний аналіз англійськомовних видань антиколоніального роману «Тигролови» Івана Багряного.

Виклад основного матеріалу. Оскільки це дослідження потребує комплексного підходу до вивчення перекладу, враховуючи і глобальні деколонізаційні тенденції, і специфіку представлення та рецепції української літератури в світі, цю студію побудовано у тривимірному методологічному фокусі: 1) метатеоретичний аналіз, що пропонує системний огляд та ідентифікацію ключових концепцій, які релевантні для деколоніальних практик перекладу; 2) історико-генетичний метод і контекстуальний аналіз, який застосовуємо на перетині історії літератури та соціології перекладу, щоб виявити специфіку колоніального обрамлення чи деколоніального увиразнення перекладних видань українських творів в англійськомовному просторі; 3) метод синтезу та концептуалізації, що дасть змогу представити інтегральну концепцію деколоніального перекладу української літератури. З огляду на таку структуру виклад статті – поетапний, щоб поступово зосередитися на кожному зі згаданих аспектів.

Деколоніальний поворот у гуманітаристиці пов'язаний із ключовими напрацюваннями Ф. Фанона про колоніалізм як дегуманізацію та творення «зон небуття» [Fanon, 1963], Т. ва Нгуджі про деколонізацію свідомості [Ngugi, 1986], А. Кіхано про епістемічну несправедливість і знання як об'єкт власності та прояв колоніальності влади [Quijano, 2007] та нещодавніми працями В. Міньюоло та К. Велш про деколоніальність як нову епістемічну рамку [Mignolo and Welsh, 2018]. Власне, В. Міньюоло та К. Велш проводять чітку лінію розмежування між деколонізацією як політичним проєктом і деколоніальністю – як епістемологічним, де останній покликаний розширити вихідні принципи відбору джерел та змінити дослідницьку оптику серед науковців. На релевантність такого підходу вказує Дж. Асціоне, наголошуючи на потребі в «деколонізації глобальності» через аналіз колоніальності методів та одиниць аналізу в сучасних працях [Ascione, 2016], тобто у фокусі постає питання, як переклади відібраних текстів і надалі поширюють колоніальні інтерпретаційні моделі.

У світовому перекладознавстві деколоніальний вектор досліджень набирає дедалі більшої ваги з початку 2000-х рр., зокрема, у 2009 р. К. Бетчлор опублікувала одну з перших монографій у цій тематиці, концептуалізуючи «деколонізаційний

переклад» на основі англійськомовних перекладів франкомовних африканських романів [Batchelor, 2014]. На початку 2024 р. вийшло масштабне колективне видання Translation and Decolonization («Переклад і деколонізація») в авторитетній Рутледжівській перекладознавчій серії [Chambers and Demir, 2024], яке пропонує багатоаспектний огляд потенціалу перекладу як рушійної сили протидії колоніалізму. Адже саме через призму деколоніального перекладу проявляється, що усталені літературні практики можуть часто слугувати інструментом культурного імперіалізму.

З огляду на це деколоніальний переклад – це критичний підхід до перекладу (переклад як «інтервенція»), який спрямований на (1) подолання «епістемічного насильства» в літературі, що вкорінене в колоніальних ієрархіях, (2) деконструювання колоніальних репрезентацій, (3) творення повноцінного міжкультурного діалогу й (4) ініціювання «багатоголосих» і мультидискурсивних інтерпретаційних практик. Як обґрунтовує В. Матіолі, деколоніальний переклад зберігає «лінгвістичну та концептуальну множинність», відкидаючи монологічну уніфікацію та утверджуючи різноманітні епістемічні та онтологічні перспективи, властиві вихідному тексту [Mattioli, 2024, с. 2–5]. У такому контексті деколоніальний переклад стратегічно визначає і усуває прогалини в усталеному трансфері знань, а також переформатовує міжмовну взаємодію через ліквідацію колоніального впливу (скажімо, у творенні прямих перекладів, а не через посередництво мови колонізатора).

Спектр деколоніальних методологічних засад в українському перекладознавчому дискурсі можемо простежити в працях Р. Зорівчак про націєтворчу місію перекладу [Зорівчак, 2005], М. Стріхи про роль перекладу в інтелектуальній історії України [Стріха, 2020] та Н. Рудницької про колоніальні практики російських перекладів українських творів та їхні ідеологічні зсуви [Рудницька, 2015]. Ця стаття теж стає наступним етапом у серії досліджень авторки, зосереджених на перекладах української літератури в глобальному англійськомовному культурному просторі з погляду деколоніальної аналітики та їхнього соціополітичного позиціонування [Одрехівська, 2020; Одрехівська, 2024; Odrakhivska, 2024]. У цьому контексті розвиваємо напрям едитології перекладу, що зосереджується на вивченні процесу підготовки перекладних текстів до публікації та на співпраці редакторів-упорядників разом з іншими суспільними дієвцями у формуванні кінцевого продукту [Odrakhivska, 2017].

Передусім важливо зазначити, що деколоніальна аналітика впливає з визнання тривалого впливу колоніалізму на системи знань і куль-

турні практики [Mahat et al., 2024]. Отже, едитологічний аналіз перекладних видань дає змогу або предметно ідентифікувати нашаровані рівні «колоніального знання» в позиціонуванні тексту й супровідного матеріалу або, навпаки, увиразнити їх деколоніальний характер.

Деколоніальну аналітику перекладного видання пропонуємо розвивати за такими чотирма кроками едитологічного аналізу:

1) *археологія знання* – у часопросторі аналізованого видання окреслюємо домінуючий дискурс, поширену історичну нарративізацію інформації (чи матеріалів) на задану тему, вже наявні переклади з їх стилевим і соціополітичним обрамленням та інші метатексти, що сукупно формують мережевість фокусного продукту;

2) *паратекстуальна рамка* – розглядаємо перекладне видання як чітку взаємопов'язану структуру («конструкт»), у якій *передмова – перекладний текст – ілюстрації – прикінцеві / посторінкові нотатки та інші частини* створюються єдину цілість, тому деконструкція та реінтерпретація цих елементів увиразнює модус представлення іншомовного твору;

3) *уважне критичне читання тексту перекладу (close critical reading)* – ідентифікація ідеологічних зсувів, нейтралізаційних елементів, стертя ідентичнісних маркерів та задіяна тактика «гладкопису» дають змогу показати колоніальні «якори» перекладної інтерпретації;

4) *репрезентація* – на основі проведеної студії (попередні три кроки) випрацьовуємо комплексний опис і подаємо різнорівневу характеристику аналізованого перекладного видання в розрізі імагологічного представлення літератури та автора, його (де)колоніальної конфігурації у формуванні колективного знання.

До прикладу, порівняємо два англійськомовні видання антиколоніального роману «Тигролови» Івана Багряного в перекладі Юрія Луцького, що вийшли в Торонто 1954 р. та в Нью-Йорку 1957 р. На перший погляд, це – перевидання того ж канадського англійськомовного перекладу на американському книжковому ринку для його кращого розповсюдження, тим паче обране у США видавництво мало лондонську філію. Проте, якщо застосувати механізм едитологічного аналізу з акцентом на деколоніальну аналітику представлення твору, то постає ширше тло позиціонування перекладу Луцького у двох публікаціях.

Передусім варто зазначити, що сам переклад – високоякісний і не пристосовує матерію тексту до популярної англо-американської тенденції гладкопису в перекладі, щоб зробити твір якомога доступнішим, а отже, спрощеним для цільової аудиторії. Навпаки – одразу з перших сторінок Ю. Луцький оприсутнює читача в дуальність двох

начал роману (колонізованого і колонізатора): з одного боку, української стійкості через переклад української пісні, збереження образу Кожум'яки (з приміткою-роз'ясненням в кінці сторінки: Kozhumiak, a legendary Ukrainian hero, a dragon-slayer, renowned for his physical strength [Bahrianyi, 1957, с. 1]) і експлікацією згадки про першого українця, засланоного в Сибір – пра-правнука гетьмана Дем'яна Многогрішного: The steamer faded into the grey mist, carrying the unfinished legend of an eagle, a foolhardy dare-davil, who was a proud descendant of the first Siberian convict – the great-grandson of Hetman Demian Mnohohrishny з поясненням: a Cossack hetman (captain) of the 17th century, banished to Siberia [Bahrianyi, 1957, с. 9]). З іншого боку, перекладач чітко експлікує дикість радянської системи в образі найстрашнішого дракона з локомотивом Й. С., додаючи роз'яснення ініціалів у дужках: It was a real dragon, the biggest, the most fearful of all dragons [...] At the front there was a fiery-eyed head – a huge two-eyed Cyclops, a super-locomotive J.S. (Joseph Stalin); at the rear, a super-locomotive F.D. (Felix Dzerzhinsky) [Bahrianyi, 1957, с. 2]). Інакше кажучи, уважно і критично працюючи з текстом перекладу, бачимо помірковану роботу перекладача в увиразненні всіх ідеологічних маркерів оригіналу.

Проте на рівні паратекстуальної рамки видань варто виокремити суттєві розбіжності, які порізно їх позиціонують. Канадське видання 1954 р. на обкладинці характеризує твір так: A novel of high adventure in the Shangri-la of the USSR [Bahrianyi 1954], дослівно – «високопригодницький роман у Шангрі-ла СРСР». В англійськомовному дискурсі, згідно з Оксфордською енциклопедією, образ Шангрі-ла одразу відсилає до роману Дж. Гілтона *Lost Horizon* (1933 р.), який традиційно змальовано як тибетську утопію, земний рай, місце відступу від турбот сучасної цивілізації [Oxford Reference Dictionary]. Таке значення абсолютно суперечить задуму Івана Багряного. Далі: передмова канцлера Торонтського університету С. Беатті порівнює твір із стилем Л. Толстого: The style and the manner are the same as in *The Cossack*, *The Raid* and *The Wood-Feling* by *Tolstoy*, except that there is an even greater tendency to dwell on all the details of the out-of-doors and make the most of them [Bahrianyi, 1954, с. 7] (переклад: «Стиль і манера такі ж, як і в «Козаках», «Набігу» та «Лісорубах» *Толстого*, за винятком ще більшого прагнення описати всі деталі природи і максимально використати їх). Оприсутнення Л. Толстого, класика російської літератури, для наведення «схожості» їх стилів теж не відповідає антиколоніальному осерддю твору Багряного, ба більше, це додаткове нашарування російського імперського контексту, який усталився в концептуалізації української культури до середини ХХ ст. в англійськомовному просторі.

З іншої перспективи, С. Беатті так презентує *скопос* (*skopos*) перекладного видання, тобто його цільову мету: The novel is bound to serve a useful purpose in this country in helping us appreciate and understand the mind and heart of New Canadians coming to us from the gentle land of the Ukraine [Bahrianyi, 1954, с. 7] (переклад: «Цей роман неодмінно послужить корисній справі в нашій країні, допомагаючи нам оцінити і зрозуміти розум і серце новоканадців, які приїхали до нас з лагідної землі України»). У цьому коментарі закорінено інтеграційну функцію перекладу, який націлений поліпшити розуміння канадцами долі тисяч українців, які прибули на простори Канади після Другої світової війни. Тож спостерігаємо багатовекторність і деяку неузгодженість загального послуху видання.

Натомість, обкладинка американського видання 1957 р. презентує роман уже за відгукми в англійськомовній пресі як «гімн життю на волі» (TIME), у структуру книги теж додано вступ від перекладача, де подано біографічну довідку про Івана Багряного, тим часом – в описі стиль автора вже порівняно з Е. Гемінгвеєм: Bahrianyi, like *Hemingway*, deals with the primary fundamentals of life – love and death, loyalty and courage – yet his style is uniquely his own, combining a sensitive perception of the beauty of the forest with the simplicity of the hunter's life [Bahrianyi, 1957] (переклад: «Багрянний, як і *Гемінгвей*, пише про першооснови життя – любов і смерть, вірність і відвагу, але його стиль є унікальним і неповторним, поєднуючи чутливе сприйняття краси лісу з простотою життя мисливця»). Така переорієнтація засвідчує активнішу позицію перекладача в деколоніальному оприсутненні твору, видимішу суб'єктність автора роману й загалом стрункішу структуру нью-йоркського видання. Отже, воно пропонує принципово інший імагологічний підхід та ідеологічну рамку до увиразнення українського роману в англо-американському просторі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропонована стаття демонструє, що едитологічний аналіз перекладних видань – це перспективний інструмент для дослідження деколоніальних процесів у літературі. Запропонований підхід відкриває нові горизонти для вивчення української літератури в контексті глобальних соціополітичних трансформацій і сприяє розвитку міждисциплінарних досліджень на перетині літературознавства, перекладознавства та постколоніальних студій. Отримані результати можна використовувати для всеохопнішого розроблення теоретичних засад деколоніальної аналітики перекладу та для проведення емпіричних досліджень інших творів української літератури в іншомовних перекладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. За лаштунками імперії: есеї про українсько-російські культурні відносини. 2-ге вид., випр. Київ : Віхола, 2023. 360 с.
2. Зорівчак Р. Український художній переклад як націєтворчий чинник. Літературна Україна. 2005. 13 січня. URL: <http://odes-transl.com/index.php?page=zorivchak-r-nation>.
3. Латиш Ю. Складні виміри деколонізації. *Україна модерна*. 2023. URL: <https://uamoderna.com/notes/skladni-vumiry-dekolonizatsii/>.
4. Одрехівська І. Аналітична модель дослідження рецепції української літератури в інокультурному просторі. *Іноземна філологія*. 2020. Вип. 133. С. 173–183.
5. Одрехівська І. Едитологічна концепція перекладу Юрія Луцького як пропозиція глобального розвитку українських студій. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 210. С. 202–208.
6. Рудницька Н. Переклад як засіб формування радянського канону світової літератури: ідеологічний аспект. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2015. № 3. С. 48–53.
7. Стріха М. Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням. Київ : Дух і Літера, 2020. 520 с.
8. Томпсон Е. *Трубадури імперії: російська література і колоніалізм*. Наш формат, 2023. 384 с.
9. Шкандрій М. *В обіймах імперії: російська та українська літератури новітньої доби*. Комубук, 2023. 488 с.
10. Ascione, G. Decolonizing the ‘Global’: The Coloniality of Method and the Problem of the Unit of Analysis. *Cultural Sociology*. 2016. Vol. 10 (3). P. 317–334.
11. Bahrianyi I. *The Hunters and the Hunted*. New York: St. Martin’s Press, 1957.
12. Bahrianyi I. *The Hunters and the Hunted*. Toronto: Burns & MacEachern, 1954.
13. Batchelor K. *Decolonizing translation: Francophone African novels in English translation*. Routledge, 2014.
14. Chambers C. and Demir I. *Translation and Decolonisation: Interdisciplinary Approaches*. Routledge, 2024.
15. Dipak, M. et al. Decolonization in Focus: A Bibliometric Analysis of Scientific Articles from 2010 to 2023. *Nepal journal of multidisciplinary research*. 2024. Vol. 7 (1). P. 1–21.
16. Fanon F. *The Wretched of the Earth*. Farrington, C. (trans.). New York : Grove Press, 1963.
17. Iyanaga, M. On the Decolonial Otherwise of Translation: Alexander J. Ellis, Mário de Andrade, and the Contingency of Form. *Ethnomusicology*. 2024. Vol. 68 (2). P. 173–194.
18. Layton S. *Russian Literature and Empire. Conquest of the Caucasus from Pushkin to Tolstoy*. Cambridge University Press. 1995. 372 p.
19. Levchenko I. Decolonization and the Power of Absence or Why All Russian Culture is Totalitarian. *LB.ua*. 17 March 2022. URL: https://en.lb.ua/news/2022/03/17/11310_decolonization_power.html.
20. Mattioli V. The Influence of the Translation Tradition on the Construction of Identity: Analysis of the English Translation of Amereida. *English Studies in Latin America: A Journal of Cultural and Literary Criticism*. 2024. 26. P. 1–24.
21. Mahat, D. et al. Decolonization in Focus: A Bibliometric Analysis of Scientific Articles from 2010 to 2023. *Nepal Journal of Multidisciplinary Research*. 2024. Vol. 7 (1). P. 1–21.
22. Mignolo W. D., and Walsh C. E. *On decoloniality: Concepts, analytics, praxis*. Duke University Press, 2018.
23. Ngugi T.w. *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature*. Pearson, 1986. 114 p.
24. Odrekhivska I. Decolonial analytics in translation history: Ukrainian literature in the contested space of English translation. *World Literature Studies*. 2024. Vol. 16. № 3. P. 4–14.
25. Odrekhivska I. Translation Editology: Conceptualising the Unknown Known Interdisciplinary Area of Translation Studies. *Respectus Philologicus*. 2017. Vol. 31. № 36.
26. Oxford Reference Dictionary. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199567454.001.0001/acref-9780199567454-e-1668>.
27. Terekhova L. Decolonizing the Mysterious Soul of the Great Russian Novel. *Heinrich Böll Stiftung*. 29 March 2022. URL: <https://ua.boell.org/en/2022/03/28/dekolonizatsiya-zahadkovoyi-dushi-velykohorosiyiskoho-romanu>.
28. Quijano, A. Coloniality and Modernity/Rationality. *Cultural Studies*. 2007. Vol. 21. P. 168–178.
29. Ukrainets O. Zeitgeist. Dostoevsky as a reason for war. *Medium*. 18 March 2022. URL: <https://medium.com/@Ukrostop/zeitgeist-dostoevsky-as-a-reason-for-war-cb5ab6351ed2>.

REFERENCES

1. Aheieva, V. (2023). *Za lashtunky imperii: Esei pro ukrains'ko-rosiis'ki kulturni vidnosyny* [Behind the scenes of the empire: Essays on Ukrainian-Russian cultural relations] (2nd ed.). Kyiv: Vikhola [in Ukrainian].
2. Zorivchak, R. (2005). Ukrains'kyi khudozhnii pereklad yak natsiietvorchyi chynnyk [Ukrainian literary translation as a nation-building factor]. *Literaturna Ukraina*. URL: <http://odes-transl.com/index.php?page=zorivchak-r-nation> [in Ukrainian].
3. Latysh, Yu. (2023). Skladni vymiry dekolonizatsiyi. *Ukraina moderna*. URL: <https://uamoderna.com/notes/skladni-vymiry-dekolonizatsii/> [in Ukrainian].
4. Odrekhivska, I. (2020). Analitychna model doslidzhennya recepciyi ukrayinskoyi literatury v inokulturnomu prostori [Modelling the Reception Studies of Ukrainian Literature in the Target Cultural Space]. *Inozemna filologiya*, 133, 173–183 [in Ukrainian].
5. Odrekhivska, I. (2024). Edytolohiia perekladu yak napriam perekladoznavchykh doslidzhen [Editorial studies of translation as direction within translation studies]. *Studia Methodologica*, 57. P. 165–173 [in Ukrainian].
6. Rudnytska, N. (2015). Pereklad yak zasib formuvannia radianskoho kanonu svitovoi literatury: ideolohichni aspekt. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. No. 3. P. 48–53 [in Ukrainian].
7. Strikha, M. (2020). *Ukrainskyi pereklad i perekladachi: mizh literaturoiu i natsiietvorenniam*. Kyiv: Dukh i Litera. 520 p. [In Ukrainian].
8. Thompson, E. (2023). *Trubadury imperii: rosiiska literatura i kolonializm*. Nash format. 384 p. [in Ukrainian].
9. Shkandrii, M. (2023). *V obiimakh imperii: rosiiska ta ukrainska literatury novitnoi doby*. Komubuk. 488 p. [in Ukrainian].
10. Ascione, G. (2016). Decolonizing the ‘Global’: The Coloniality of Method and the Problem of the Unit of Analysis. *Cultural Sociology*. Vol. 10 (3). P. 317–334.
11. Bahrianyi, I. (1957). *The Hunters and the Hunted*. New York: St. Martin’s Press, 1957.
12. Bahrianyi, I. (1954). *The Hunters and the Hunted*. Toronto: Burns & MacEachern.
13. Batchelor, K. (2014). *Decolonizing translation: Francophone African novels in English translation*. Routledge.
14. Chambers, C. and Demir, I. (2024). *Translation and Decolonisation: Interdisciplinary Approaches*. Routledge.
15. Dipak, M. et al. (2024). Decolonization in Focus: A Bibliometric Analysis of Scientific Articles from 2010 to 2023. *Nepal journal of multidisciplinary research*. Vol. 7 (1). P. 1–21.
16. Fanon, F. (1963). *The Wretched of the Earth*. Farrington, C. (trans.). New York: Grove Press.
17. Iyanaga, M. (2024). On the Decolonial Otherwise of Translation: Alexander J. Ellis, Mário de Andrade, and the Contingency of Form. *Ethnomusicology*. Vol. 68 (2). P. 173–194.
18. Layton, S. (1995). *Russian Literature and Empire. Conquest of the Caucasus from Pushkin to Tolstoy*. Cambridge University Press. 372 p.
19. Levchenko, I. (2022). Decolonization and the Power of Absence or Why All Russian Culture is Totalitarian. *LB.ua*. URL: https://en.lb.ua/news/2022/03/17/11310_decolonization_power.html.
20. Mattioli, V. (2024). The Influence of the Translation Tradition on the Construction of Identity: Analysis of the English Translation of Amereida. *English Studies in Latin America: A Journal of Cultural and Literary Criticism*. Vol. 26. P. 1–24.
21. Mahat, D. et al. (2024). Decolonization in Focus: A Bibliometric Analysis of Scientific Articles from 2010 to 2023. *Nepal Journal of Multidisciplinary Research*. Vol. 7 (1). P. 1–21.
22. Mignolo, W.D., and Walsh, C.E. (2018). *On decoloniality: Concepts, analytics, praxis*. Duke University Press.
23. Ngugi, T.W. (1986). *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature*. Pearson. 114 p.
24. Odrekhivska, I. (2024). Decolonial analytics in translation history: Ukrainian literature in the contested space of English translation. *World Literature Studies*. Vol. 16. № 3. P. 4–14.
25. Odrekhivska, I. (2017). Translation Editology: Conceptualising the Unknown Known Interdisciplinary Area of Translation Studies. *Respectus Philologicus*. 2017. Vol. 31. № 36.
26. *Oxford Reference Dictionary: Shangri-La*. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199567454.001.0001/acref-9780199567454-e-16682>.

27. Terekhova, L. (2022). Decolonizing the Mysterious Soul of the Great Russian Novel. *Heinrich Böll Stiftung*. URL: <https://ua.boell.org/en/2022/03/28/dekolonizatsiya-zahadkovoyi-dushi-velykoho-rosiyskoho-romanu>.
28. Quijano, A. Coloniality and Modernity/Rationality. *Cultural Studies*. 2007. Vol. 21. P. 168–178.
29. Ukrainets, O. Zeitgeist. Dostoevsky as a reason for war. *Medium*. 18 March 2022. URL: <https://medium.com/@Ukrostop/zeitgeist-dostoevsky-as-a-reason-for-war-cb5ab6351ed2>.